

Unidade didáctica Segundo ciclo de PRIMARIA

Idade recomendada

Entre 8 e 10 anos.

Objxectivos xerais

Obxectivo 1:

Identificar como a falta de acceso á tecnoloxía afecta o dereito á educación e a continuidade da aprendizaxe de millóns de persoas durante as emerxencias (crises, desastres naturais, conflitos, etc.).

Obxectivo 2:

Comprender como a educación dixital debe ser inclusiva, segura e de calidade, e que debe garantir a protección e o benestar do alumnado a través de contornas virtuais pedagoxicamente sólidas en tempos de crise.

Obxectivo 3:

Desenvolver o pensamento crítico para facer un bo uso da información dixital, e utilizar este coñecemento para tomar decisións informadas, evitar a desinformación e fomentar o cambio social.

Obxectivo 4:

Coñecer os retos e obxectivos que temos como sociedade para que a educación dixital sexa equitativa, accesible e de calidade, en calquera circunstancia, cumprindo co ODS 4.

Obxectivo 5:

Construír comunidades educativas dixitais respectuosas e colaborativas (cidadanía dixital) que poidan exercer unha función de acollida e apoio cando ocorran emerxencias.

Obxectivo 6:

Asumir a responsabilidade cidadá ante as desigualdades. Utilizar as ferramentas dixitais de forma construtiva para levar a cabo accións, denunciar as inxustizas e transformar a realidade social a través da educación.

Competencias clave que se traballan

Recollidas no Real decreto 157/2022, do 1 de marzo, polo que se establecen a ordenación e as ensinanzas mínimas da **Educación Primaria**:

- Competencia en comunicación lingüística
- Competencia persoal, social e de aprender a aprender.
- Competencia cidadá.
- Competencia emprendedora.
- Competencia en conciencia e expresión cultural.

Sesión

UNHA MESMA EMERXENCIA, DISTINTAS REALIDADES, IMPACTOS DESIGUALES

DURACIÓN

Unha sesión de 40-50 minutos (profesores e educadores adaptarán a duración das sesións no seu centro escolar ou espazo de traballo).

MATERIAIS

- Cartolinas, follas, pinturas, por se se quere debuxar algunha cousa para a representación dos teatros.

METODOLOXÍA

A metodoloxía nesta unidade didáctica será activa. Fomentaremos o pensamento crítico e permitiremos que o alumnado empatee e coñeza as dificultades ás que se enfrontan nenas, nenos e adolescentes en situacións de emerxencia para acceder a unha educación de calidade e o **necesario que poden ser os elementos dixitais para poder seguir aprendendo**, pero sempre priorizando a importancia da educación presencial.

Esta actividade busca a reflexión sobre as desigualdades que provoca a **fenda dixital**¹ en situacións de emerxencia. A través dunha **dramatización participativa**, o alumnado representará un mesmo problema desde contextos moi diferentes, para descubrir como cambian as oportunidades de aprendizaxe cando non todas as familias e a comunidade educativa dispoñen dos mesmos recursos tecnolóxicos.

O papel do profesorado será tanto preparar as dinámicas como estimular as reflexións que xurdan dos xogos (indícanse algunhas suxestións, adaptables en función do grupo e das dinámicas da aula).

¹ A **fenda dixital** é a distancia ou diferenza que existe entre quen ten un fácil acceso aos recursos dixitais (Internet, tableta), e quen non.

DESENVOLVEMENTO DA SESIÓN

Desde a Campaña Mundial pola Educación apostamos pola importancia do momento da reflexión para axudar a xerar **pensamiento crítico** e accións transformadoras en cada participante.

A persoa dinamizadora explica que non todas as familias, escolas e comunidades educativas contan cos mesmos recursos dixitais e que, en caso dunha emerxencia, a situación pode cambiar moito a forma de continuar aprendendo, o que xerará unha maior desigualdade.

Propónse a seguinte **situación**:

Imaxinade que ocorre unha gran emerxencia como pode ser unha DINA e o colexio ten que pechar temporalmente.

Todas as clases deben buscar a maneira de seguir aprendendo desde a casa. A educación non pode parar.

Divídese a clase en tres grupos. Cada grupo representará como se afronta a mesma emerxencia nun contexto distinto de acceso á tecnoloxía. Cada grupo recibe unha tarxeta co seu escenario (anexo 1) e reparte os papeis que van interpretar (profesorado, estudantes, familias, etc.).

Preparan unha breve dramatización de dous ou tres minutos que amose como organizarían as clases e que dificultades atoparían.

Escenario A: Alta conectividade

Todas as familias teñen boa conexión a Internet e acceso a recursos tecnolóxicos suficientes .

- Cada participante dispón dun dispositivo propio.
- O colexio organiza clases en videochamadas, usa plataformas educativas e envía materiais dixitais.
- Téñense coñecementos dixitais. Houbo formacións en tecnoloxías da información e a comunicación (TIC) durante o curso.

- O profesorado ten formación en competencias dixitais.
- O centro educativo ten un apoio informático para que a rede permita a utilización de diferentes plataformas e continuar coa aprendizaxe.
- O centro educativo ten protocolos de actuación ante emerxencias.
- A aprendizaxe continúa case con normalidade.

Escenario B: Conectividade limitada

Só algunhas familias teñen Internet e os dispositivos deben compartirse.

- O colexio envía tarefas por mensaxería instantánea ou en arquivos de audio, e as videochamadas son ocasionais. Tense pouco coñecemento dixital. Non houbo moitas formacións en TIC durante o curso.
- O profesorado carece de formación en competencias dixitais.
- O centro educativo non conta con soporte informático para que a rede permita a utilización de diferentes plataformas e continuar coa aprendizaxe. Non se poden manter todas as clases de todos os cursos á vez.
- O colexio non dispón de protocolos de actuación en caso de emerxencia.
- Séguese aprendendo, pero con moitas dificultades e atrasos.

Escenario C: Sen acceso digital

Non hai Internet na casa nin dispositivos para conectarse.

- O colexio comunícase por teléfono ou entrega material impreso cada semana.

- Non se teñen coñecementos dixitais, non houbo formacións en TIC durante o curso.

- O profesorado carece de formación en competencias dixitais.

- O centro educativo non conta con soporte informático para que a rede permita a utilización de diferentes plataformas e continuar coa aprendizaxe. As clases en liña “caen” nada máis empezar.

- O colexio non dispón de protocolos de actuación en caso de emerxencia.

- A aprendizaxe é moito máis lenta e desigual.

Cada grupo interpreta a súa escena diante do resto da clase. Anímase a utilizar xestos, carteis ou obxectos para representar móbiles, tabletas ou redes sociais.

REFLEXIÓN

Despois das representacións, realízase unha posta en común para identificar diferenzas e reflexionar sobre as consecuencias da fenda dixital.

A persoa dinamizadora pode guiar o debate con preguntas como:

- Que vantaxes e problemas vistes en cada escenario?

- Credes que os tres grupos, aínda que tiñan a mesma tarefa, tiñan as mesmas oportunidades de aprender? Por que?

- Se unha emerxencia durase moito tempo, a fenda dixital (a diferenza educativa) faríase máis pequena ou máis grande? Como afecta isto a que sexamos iguais ao aprender?

- Que credes que podería facer a escola e quen toma decisións políticas para axudar nos escenarios máis difíciles?

Entendemos a dixitalización educativa como un catalizador para ampliar coñecemento, habilidades, metodoloxías, pensamento crítico, unha cidadanía global transformadora e benestar emocional. O desenvolvemento de competencias dixitais non debería xerar máis desigualdade e fendas dixitais das xa existentes nestas situacións de crise e emerxencia.

Debemos traballar para eliminar as carencias dixitais, de acceso, uso seguro e infraestruturas (formación, metodoloxías, activos, plans, estratexias, plataformas, entre outras) que afonden na desigualdade do proceso de aprendizaxe dixital. Estas fendas poñen de manifesto as desigualdades socioeconómicas xa existentes, de repartición de poder e de riqueza e de xénero.

Esta ventá de conexión vai permitir que nenas, nenos e adolescentes continúen a súa aprendizaxe e vexan aos seus “compas”, “profes”; e que as súas conexións sociais non se paralicen, o cal fortalecerá o seu benestar social, cognitivo e emocional. Ademais, permítelles ser unha sociedade que accede a información veraz e, polo tanto, convértese en cidadanía con plena participación nos procesos democráticos de consulta de políticas públicas. Para iso, ten que haber unha alfabetización dixital crítica, así como a posibilidade de crear unha REDE Dixital máis ampla con outros doutras partes do mundo.

CONCLUSIÓN

Unha vez que realicemos as dinámicas propostas e reflexionemos, só nos queda unha última parte: **darlle visibilidade ao que achega a educación dixital en contextos de emerxencia [wifi] e o noso compromiso co dereito á educación.**

É clave completar correctamente a unidade didáctica, para que a experiencia compartida contribúa de forma efectiva á consecución dos obxectivos propostos. Así, remataremos a actividade co noso reflexo final da mesma a través do noso elemento wifi (anexo 2). Haberá un por aula e a reflexión realizarase conxuntamente. Non obstante, se se desexa, tamén é posible levar a cabo unha reflexión individual.

O facilitador pode preguntar que accións se poden levar a cabo para que a educación non pare e que poidamos manter a conexión en caso de emerxencias.

Unha vez rematada a actividade, o resultado colocárase no punto visual, que é un mapa do mundo que simboliza que formamos parte dunha rede compartida.

Lembrámosche que, se os recursos non se axustan aos da túa etapa educativa ou che interesan outros, podes traballalos sen ningún problema, xa que son materiais moi versátiles e fáciles de adaptar.

ANEXO 1

Guións das representacións teatrais

¡A ACTUAR POLA
EDUCACIÓN!

APRENDENDO NA EMERXENCIA

O noso escenario

Alta conectividade: “A aula virtual”

1. A nosa historia (lea en voz alta)

(Instrución: Quen actúa como portavoz do grupo le o texto do seu escenario en voz alta).

Boom! Hai unha emerxencia e o cole pecha. Pero non pasa nada grave aquí.

Todo o mundo dispón dunha tableta ou ordenador propio e unha conexión a Internet moi rápida na casa. O profesorado acende a cámara e listo: clase en liña!

Sentamos na casa e charlamos pola pantalla, subimos os debuxos e as tarefas ao instante, e se temos unha dúbida, escribímola no chat. A aprendizaxe segue case coma sempre. O único problema é que non nos podemos dar apertas no recreo.

2. Os nosos personaxes (a repartir os papeis!)

(Instrución: Escollede un personaxe da lista. Todo o grupo ten que ter un papel e unha acción).

- Portavoz (le a historia)
- Profesorado (guía e dá indicacións)
- Alumnado (obedecen porque teñen conexión e saben utilizar as ferramentas dixitais)
- Familias (poden axudar a conectarse ou saudar e comentar que ben está funcionando todo)

3. Instrucións para actuar

O traballo debe durar só **2 ou 3 minutos**. Tedes que amosarlle ao resto que neste escenario **aprender é fácil e rápido**.

¡A ACTUAR POLA EDUCACIÓN!

APRENDENDO NA EMERXENCIA

O noso escenario

Conectividade limitada: “Esperando quenda”

1. A nosa historia (lea en voz alta)

(Instrución: Quen actúa como portavoz do grupo le o texto do seu escenario en voz alta).

Vaia! O cole pecha e a cousa complícase.

Nalgunhas casas só hai un dispositivo para moitas necesidades e o acceso a Internet é limitado. O profesorado non pode conectarse en videochamada co grupo, polo que se recorre a audios e fotos das actividades.

Temos que pedir permiso e agardar moito a que nos toque o móbil. Cando por fin o conseguimos, Internet vai moi lento, a tarefa tarda en descargarse, e só temos dez minutos para facela antes de que alguén máis da casa precise o móbil! Todo avanza amodo e con enfados.

2. Os nosos personaxes (a repartir os papeis!)

(Instrución: Escollede un personaxe da lista. Todo o grupo ten que ter un papel e unha acción).).

- Portavoz (le a historia)
- Profesorado (fala polo móbil, córtaselle a voz e repite as cousas. Enfádase porque non lle chegan ben as tarefas)
- Alumnado (hai quen pide o móbil coas mans, quen fai xestos de que a conexión se corta todo o tempo, quen ten conexión, quen non pode conectarse, etc.)
- Irmáns/ás: (discuten polo tempo do móbil/ordenador, dicindo que teñen algo moi urxente que facer e quítanllo á persoa que o ten)
- Familias (intentan poñer orde, axudar...)

3. Instrucións para actuar

O traballo debe durar só **2 ou 3 minutos**. Tedes que amosar ao resto que neste escenario **aprender é difícil, lento e causa enfado**.

¡A ACTUAR POLA EDUCACIÓN!

APRENDENDO NA EMERXENCIA

0 noso escenario

Sen acceso dixital: “0 cartafol de papel”

1. A nosa historia (lea en voz alta)

(Instrución: Quen actúa como portavoz do grupo le o texto do seu escenario en voz alta).

¡Vaites, que problema! A escola está pechada e nestas casas non hai Internet nin ordenador. Só hai un teléfono fixo!

Desde a escola chámase ás familias para dicirlles o que teñen que facer. A aprendizaxe lévase a cabo con moitas fotocopias que as familias teñen que ir buscar á porta do cole unha vez á semana.

O alumnado traballa só co papel e co lapis. Se teñen unha dúbida sobre un debuxo ou unha suma, non poden preguntar ao instante. Teñen que agardar varios días ata que alguén da casa vaia ao cole ou ata que desde o cole os volvan chamar por teléfono. A aprendizaxe é moi solitaria e lenta.

2. Os nosos personaxes (a repartir os papeis!)

(Instrución: Escollede un personaxe da lista. Todo o grupo ten que ter un papel e unha acción).

- Portavoz (le a historia)
- Profesorado (fala forte por un teléfono fixo. Pódeo representar cun xesto. Repite as instrucións longas sobre o material)
- Alumnado (poden ter moitas follas. Miran un exercicio difícil con cara de non entendelo, encollen os ombreiros, enfádanse porque non teñen a quen preguntar)
- Familiares (van buscar as carpetas ao colexio, non sempre saben responder as dúbidas)

3. Instrucións para actuar

O traballo debe durar só **2 ou 3 minutos**. Tedes que amosarlle ao resto que neste escenario **aprender é lento, solitario e desigual**.

ANEXO 2

Símbolo **wifi** para a reflexión

ANEXO 3

AUTORIZACIÓN

LEMBRADE QUE para poder publicar e compartir as imaxes, vídeos ou outros materiais nos que aparece o alumnado do voso centro educativo é imprescindible contar cos permisos adecuados das súas nais/pais/titores ou representantes legais conforme coñecen que as imaxes serán difundidas pola Campaña Mundial pola Educación a través das súas redes sociais e a través das canles das entidades asociadas á campaña.

Para poder difundir e alzar as vosas voces desde as contas en redes sociais da Campaña Mundial pola Educación (Facebook, Instagram, Twitter, Flickr, a páxina web ou os medios de comunicación) dedicadas á difusión da SAME e á loita polo cumprimento do ODS 4, como meta principal, animámosvos a:

Compartir os materiais e fotos na web e/ou RRSS dos vosos centros e espazos educativos, etiquetando a CME España (debaixo a listaxe das contas da CME). Así desde a CME España poderemos darlle maior difusión e chegar a máis cidadanía.

Tamén podedes compartilos con CME España enviando o material a comunicacion@cme-espana.org. No correo electrónico pedímosvos que inclúades a información básica:

- O nome de centro/espazo educativo.
- Quen participou (grao/grupo/clase).
- Data e lugar (localidade, municipio, comunidade autónoma).

Importante. No correo por favor, incluíde o seguinte parágrafo:

"[ENTIDADE], como participante das actividades realizadas no marco da Campaña Mundial pola Educación autoriza o tratamento das imaxes que se comparten a través deste correo e cede os dereitos de explotación destas ás entidades que integran a Campaña Mundial pola Educación (CME). A finalidade do tratamento é dar a coñecer ou promover a CME, así como facer difusión da imaxe, a voz e os materiais dos participantes a través de calquera dos medios ou canles de comunicación das entidades que integran a CME. Pode exercer os dereitos de acceso, rectificación, supresión, oposición ou outros por correo electrónico a dataprotection@educor.org e consultar a política de privacidade en <https://cme-espana.org/politica-de-privacidad/>. A [ENTIDADE] garante que conta cos permisos pertinentes das nais/pais/titores/representantes legais das nenas, nenos e adolescentes obxecto do tratamento de datos persoais e imaxes para a súa cesión ás entidades membro da CME".

Lin e acepto. Sinatura e selo:

Campaña Mundial pola
EDUCACIÓN
www.cme-espana.org

Co financiamento de:

